

ВЈЕЖБА ξβ'. Αναλнзирај и преведи: α' Πάντες τούς σοφούς άνδράς τιμώσιν. β' Αι τών Σπαρτιατών μητέρες έκέλευον τούς παίδας ή νικάν ή τελευτάν. γ' Οι ήμέτεροί στρατιώται μαχόμενοι πρós τούς πολεμίους ούδέν άλλο ήρεύνων πλην τήν σωτηριάν τής πατρίδος. δ' Ο ήγεμών μετá τήν μάχην εία τούς στρατιώτáς καθεύδειν.

Г р а д и в о : промјена индикатива презента активног и имперфекта активног стегнутих тематских глагола на -άω (GGJ, §243-244); инфинитив и партицип презента активног стегнутих тематских глагола на -άω (GGJ, §243-244).

П о ј а в е : *објектни генитив*, у σωτηριάν τής πατρίδος, који се на латински преводи такође објектним генитивом (*patriae salutem*) а на српски помоћу ријечи типа као за или према (*спас за отаџбину*); *акузатив са инфинитивом* (*accusativus cum infinitivo*), у εία τούς στρατιώτáς καθεύδειν, који се на латински преводи такође акузативом са инфинитивом (*milites dormire sinēbat*) а на српски изричном реченицом (*пуштао је војнике да спавају*).

А н а л и з а : Именице: άνδράς – acc mpl, άνήρ *vir*, муж, човјек; ήγεμών – nom msg, ήγεμών *dux*, војсковођа; μάχην – acc fsg, μάχη *pugna*, битка; μητέρες – nom fpl, μητήρ *mater*, мати, мајка; παίδας – acc mpl, παίς *puer*, *filius*, дјечак, син; πατρίδος – gen fsg, πατρίς *patria*, отаџбина, домовина; πολεμίους – acc mpl, πολέμιος *hostis*, непријатељ; Σπαρτιατών – gen mpl, Σπαρτιάτης *Lacedaemonius*, Спартанац; στρατιώται – nom mpl, στρατιώτης *miles*, војник; στρατιώτáς – acc fpl, στρατιώτης *miles*, војник; σωτηριάν – acc fsg, σωτηριά *salus*, спас. Придјиви: πάντες – nom mpl, πάς *omnis*, сав; σοφούς – acc mpl, σοφός *sapiens*, мудар. Замјенице: άλλο – acc nsg, άλλος *alius*, други; ήμέτεροί – nom mpl, ήμέτερος *noster*, наши; ούδέν – acc nsg, ούδεις *nemo* (*nilul*), нико (*ништа*). Члан: αί – nom fpl, ή; ό – nom msg, ό; οί – nom mpl, ό; τήν – acc fsg, ή; τής – gen fsg, ή; τούς – acc mpl, ό; τών – gen mpl, ό. Глаголи: εία – 3sg ind ipf act, έάω *sino*, пуштами; έκέλευον – 3pl ind ipf act, келεύω *jubeo*, запошљедати; ήреύνων – 3pl inf ipf act, έреυνάω *quaero*, тражити; καθεύδειν – inf praes act, καθεύδω *dormio*, спавати; νικάν – inf praes act, νικάω *vinco*, побјеђивати; μαχόμενοι – nom mpl pt praes mp, μάχομαι *pugno*, борити се; τελευτάν – inf praes act, τελευτάω *morior*, мријети; τιμώσιν – 3pl ind praes act, τιμάω *honoro*, поштовати. Предлози: μετá – + acc, метá *post*, након; πλην – + acc, *praeter*, осим; прós – + acc, *contra*, против. Везници: ή – *aut*, или.

Т r a n s l a t i o : **i.** Omnes sapientes viros honōrant. **ii.** Lacedaemoniōrum matres filios aut vincēre aut mori jubēbant. **iii.** Milites nostri contra hostes pugnantes nihil aliud praeter patriae salutem quarebant. **iv.** Post pugnam dux milites dormire sinēbat.

П р е в о д : **1.** Сви поштујемо мудре људе. **2.** Матере Спартанаца (спартанске матере) запошљедале су да им синови или побјеђују или мрију. **3.** Наши војници који су се борили против непријатеља ништа друго нису тражили осим спаса за отаџбину. **4.** Након битке војсковођа је пуштао војнике да спавају.

ВЈЕЖБА ξγ'. Αναλнзирај и преведи: α' Οι Πέρσαι έν μάχη άρμασί δρεпанηφόροις έχρώντο. β' Άρης διαφερόντως έτιμάτο ύπό τών Θρακών. γ' Ο έλέφας τῷ μукτήρι χрһтаі ώσπερ χεiri. δ' Όπόσα φάρμακά ούκ іάται, σідηρος іάται, όσα σідηρος ούк іάται, пүр іάται, όσα δέ пүр ούк іάται, таүтá χрһ νοміζειν άνιαтá. ε' Ανδρείου έστι мһ ήттáσθαι.

Г р а д и в о : промјена индикатива презента медиопасивног и имперфекта медиопасивног стегнутих тематских глагола на -άω (GGJ, §243-244); инфинитив и партицип презента медиопасивног стегнутих глагола тематских на -άω (GGJ, §243-244).

П о ј а в е : *инструментални датив* (*dativus instrumenti*), у άρμασί δρεпанηφόροις и τῷ μукτήρι, који се преводи на латински аблативом (*curribus falcatis*, *proboscide*) а на српски инструменталом (*српносноним колима*); *негација оуќ*, која овако гласи испред вокала, у ούк іάται; *конгруенција* nom npl са 3sg глагола (τá ζῳά τρέχει), у φάρμακά ούк іάται; *ортотонација енклитике*, у άνδρείου έστιν.

А н а л и з а : Именице Άρης – nom msg, Άρης *Mars*, *Арес*; άρμασί – dat npl, άρμα *currus*, кола; έλέφας – nom msg, έλέφας *elephants*, слон; Θρακών – gen mpl, Θραξ *Thrax*, Трачанин; μάχη – dat fsg, μάχη *pugna*, битка; мукτήρι – dat msg, мукτήρ *proboscis*, сурла; Πέρσαι – nom mpl, Πέρσης *Persa*, Персијанац; пүр – nom nsg, пүр *ignis*, ватра; σідηρος – nom msg, σідηρος *ferrum*, гвожђе; φάρμακά – nom npl, φάρμακον *remedium*, лијек;

χειρί – dat fsg, *χείρ manus, рука*. **Придјев:** **ἀνδρείου** – gen msg, *ἀνδρείος fortis, храбар*; **ἀνίατᾶ** – acc npl, *ἀνίατος insanabilis, неизлечив*; **δρεπανηφόροις** – dat npl, *δρεπανηφόρος falcatus, српносан*. **Замјенице:** **ὀπόσᾶ** – acc npl, *ὀπόσος quantus, колик*; **ὄσᾶ** – acc npl, *ὄσος quantus, колик*; **ταῦτᾶ** – acc npl, *οὗτος iste, тај*. **Члан:** **ὁ** – nom msg, *ὁ*; **οἱ** – nom mpl, *οἱ*; **τῷ** – dat msg, *ὁ*; **τῶν** – gen mpl, *ὁ*. **Глаголи:** **ἐστί(ν)** – 3sg ind praes act, *εἰμι sum, бити*; **ἐτιμάτο** – 3sg ind ipf mp, *τιμάω honoro, поштовати*; **ἐχρῶντο** – 3pl ind ipf mp, *χράομαι utor, служити се*; **ἠττάσθαι** – inf praes mp, *ἠττάομαι vincor, бити поражен*; **ιάται** – 3sg ind praes mp, *ιάομαι sano, curo, лијечити*; **νομίζειν** – inf praes act, *νομίζω puto, сматрати*; **χρή** – verb impers, *χρή oportet, треба*; **χρήται** – 3sg ind praes mp, *χράομαι utor, служити се*. **Прилози:** **διαφερόντως** – *maxime, особито*; **ὥσπερ** – *velut, као, попут*. **Предлози:** **ἐν** – + dat, *in*. **Речце:** **δέ** – *autem, а*; **μή** – *ne, non, не*; **οὐ** – *non, не*.

T r a n s l a t i o : i. Persae in pugna curribus falcatis utebantur. ii. Mars a Thracibus maxime honorabatur. iii. Elephans proboscide velut manu utitur. iv. Quae remediis non sanantur, ferro sanantur; quae ferro non sanantur, igni sanantur; quae autem igni non sanantur, insanabilia putanda sunt (= парафраза). v. Fortis est non vinci (nemini inferior esse).

П р е в о д : **1.** Персијанци су се у бици служили српносним колима. **2.** Арес се особито поштовао од Трачана. (Трачани су особито поштовали Ареса.) **3.** Слон се служи сурлом као руком (попут руке). **4.** Оно што лијекови не лијече, лијечи звојђе; оно што звојђе не лијечи, лијечи вапра; а оно што вапра не лијечи, то треба сматрати неизлечивим. **5.** Одлика храброг (човјека) је да се не да поразити.

ВЈЕЖБА 20. Μετάφραζε: **1.** Храбар војник и себи и домовини стиче бесмртну славу. **2.** Сви поштујемо храброг и одважног мужа. **3.** И ћутећи често грешимо. **4.** Природу побјеђујемо науком. **5.** Аристоник бијаше поштован од свих робова и сиромашних грађана. **6.** Многи стари народи пуштаху да мртваци буду несахрањени. **7.** Често је боље ћутати него говорити. **8.** Велика је част бити поштован од честитих (људи).

А н а л и з а : **Именице:** **Аристоник** – *Ἀριστόνικος*; **војник** – *στρατιώτης*; **грађанин** – *πολίτης*; **домовина** – *πατρίς*; **мртвац** – *νεκρός*; **муж** – *άνήρ*; **наука** – *ἐπιστήμη*; **природа** – *φύσις*; **роб** – *δούλος*; **слава** – *δόξα*; **част** – *τιμή*; **Придјев:** **бесмртан** – *ἀθάνατος*; **велик** – *μέγας*; **добар** – *ἀγαθός*; **мног** – *πολύς*; **несахрањен** – *ἄθαπτος*; **одважан** – *θρασύς*; **сав** – *πάς*; **сиромашан** – *πένης*; **стар** – *παλαιός*; **храбар** – *ἀνδρείος*; **честит** – *ἐσθλός*. **Замјенице:** **себе** – *ἑαυτοῦ*. **Глаголи:** **бити** – *εἰμι*; **говорити** – *λέγω*; **грешити** – *ἁμαρτάνω*; **побјеђивати** – *νικάω*; **поштовати** – *τιμάω*; **пуштати** – *ἕω*; **стицати** – *κτάομαι*; **ћутати** – *σιγάω*. **Прилози:** **често** – *πολλάκις*. **Везници:** **и** – *καί*; **него** – *ἤ*.

Μ ε τ ᾶ φ ρ α σ ῖ ς : **α'** Ὁ ἀνδρείος στρατιώτης ἀθάνατον κτάται δόξαν καὶ ἑαυτῷ καὶ τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι. (Π ο ј а в е : *присвојни генитив (genitivus possessivus)* повратне замјенице у атрибутном положају, у тῇ ἑαυτοῦ πατρίδι.) **β'** Πάντες τιμῶμεν τὸν θρασὺν καὶ ἀνδρείον ἄνδρᾶ. **γ'** Πολλάκις ἁμαρτάνομεν καὶ σιγῶντες. **δ'** Τὴν φύσιν τῇ ἐπιστήμῃ νικῶμεν. **ε'** Ἀριστόνικος ἐτιμάτο ὑπὸ πάντων δούλων καὶ πενήτων πολιτῶν. **ς'** Πολλὰ παλαιὰ ἔθνη εἶδ' τοὺς νεκροὺς ἀθάπτους εἶναι. **ζ'** Πολλάκις βέλτιόν ἐστί σιγᾶν ἢ λέγειν. (Π ο ј а в е : *енклиза*, у βέλτιόν ἐστί.) **η'** Μεγάλη τιμὴ ἐστὶ τιμάσθαι ὑπὸ τῶν ἐσθλῶν. (Π ο ј а в е : *енклиза*, у τιμὴ ἐστί.)

ВЈЕЖБА ζδ'. **Анализирај и преведи:** Διονυσοῦ κολᾶξ τις βλέπων τὸν τύραννον μετὰ τινῶν φίλων γελῶντᾶ καὶ αὐτὸς ἐγέλᾶ. Ἐρωτῶντος δὲ τοῦ Διονυσοῦ, διὰ τί οὐκ ἀκούων τῶν λεγομένων γελᾶ, ἔλεγεν· Ὑμῖν πιστεύω τὰ λεγόμενᾶ γελοῖᾶ εἶναι.

Π ο ј а в е : *енклиза*, у κολᾶξ τις и μετὰ τινῶν; *апсолутни генитив (genitivus absolutus)*, у Ἐρωτῶντος δὲ τοῦ Διονυσοῦ, који се на латински преводи аблативом апсолутним или одговарајућом зависном реченицом (*cum autem rogasset Dionysius*) а на српски одговарајућом зависном реченицом (*када је пак Дионисије питао*); *акузатив са инфинитивом (accusativus cum infinitivo)*, у πιστεύω τὰ λεγόμενᾶ γελοῖᾶ εἶναι, који се на латински преводи такође акузативом са инфинитивом (*credo dicta risu digna esse*) а на српски изричном реченицом (*Вјерујем да је оно о чему се прича смијешно*).

А н а л и з а : **Именице:** **Διονυσοῦ** – gen msg, *Διονύσιος Dionysius, Дионисије*; **κολᾶξ** – nom msg, *κολᾶξ adsentator, ласкавац*; **τύραννον** – acc msg, *τύραννος tyrannus, тиранин*; **φίλων** – gen mpl, *φίλος amicis, familiaris, пријатељ*. **Придјев:** **γελοῖᾶ** – acc npl, *γελοῖος risu dignus, смијешан*. **Замјенице:** **αὐτός** – nom msg, *αὐτός ipse, сам*; **τί** – acc msg, *τις quis (quid), ко (имта)*; **τινῶν** – gen mpl, *τις quidam, неки*; **τις** – nom msg, *τις quidam, неки*; **ὑμῖν** – dat, *ὑμεῖς vos, ви*. **Члан:** **τά** – acc npl, *τὸ*; **τόν** – acc msg, *ὁ*; **τοῦ** – gen msg, *ὁ*; **τῶν** – gen

ηρλ, τὸ. Γлагоλι: **ἀκούων** – nom msg pt praes act, ἀκούω *audio*, *чути*; **βλέπων** – nom msg pt praes act, βλέπω *video*, *гледати*; **γελᾷ** – 3sg ind praes act, γελᾶω *rideo*, *смијати се*; **γελώντᾱ** – acc msg pt praes act, γελᾶω *rideo*, *смијати се*; **εἶναι** – ind praes act, εἶμι *sum*, *бити*; **ἐγέλᾱ** – 3sg ind ipf act, γελᾶω *rideo*, *смијати се*; **ἔλεγεν** – 3sg ind ipf act, λέγω *dico*, *говорити*, *казивати*; **ἐρωτῶντος** – gen msg pt praes act, ἐρωτάω *rogo*, *питами*; **λεγόμενᾱ** – acc ηρλ pt praes mp, λέγω *dico*, *говорити*, *казивати*; **λεγόμενων** – gen ηρл pt praes mp, λέγω *dico*, *говорити*, *казивати*; **πιστεύω** – 1sg ind praes act, πιστεύω *вјеровати*, *credo*. Предлози: **διὰ** – + acc *gratia*, *causa*, *ради*, *због*; **μετά** – + gen, *cum*, *са*. Везници: **καί** – *et*, *-que*, *и*. Речце: **δέ** – *autem*, *а*; **οὐ** – *non*, *не*.

T r a n s l a t i o : Dionysii adsentator quidam tyrannum videns cum quibusdam familiaribus ridere ipse quoque ridet. Cum autem Dionysius (eum) rogasset, quare eorum sermōnem non audiens (eorum sermōnis expers) rideret, (adsentator) dixit: Vobis credo dicta risu digna esse.

П р е в о д : Неки ласкавац Дионисија (неки Дионисијев ласкавац) гледајући тиранина како се смије са неким пријатељима и сам се насмија. Када (за) је пак Дионисије питао, због чега се смије не чујући о чему се прича, (ласкавац) рече: 'Вјерујем вам да је оно о чему се прича смијешно'.